

TÜRK TARİHİ ve KÜLTÜRÜ

Dr. Yasin KELEŞ

2019-2020 Bahar Dönemi

Türklerin ataları ve ilk kültür çevreleri

- Tarih öncesi dönem
- Orta Asya Türkleri
- Proto-Türkler
- Önceleri avcı, daha sonra merkezde atın yer aldığı çoban kültürü
- Atı evcilleştirip insanlığın hizmetine sunmuşlardır.
- Çin'in kuzeyinde at yetiştiren Hunlar ve domuz yetiştiren Tunguzlar yaşamışlardır.
- Çinlilerin Tung-hu ve Shih-wei diye adlandırdıkları erken kültürler, Proto-Türk kültürleriyle bağlantılıdır.
- Toba/Tabgaç ve Göktürk dönemi bu kültürlerin gelişmesi sonucu şekillenmiştir

Türk ordusunun bel kemiğini oluşturan atlı okçular.

ORTA ASYA HARİTASI

400 km
400 miles

Proto-Türkler/Ön Türkler

Proto-Türklerle ait olduğu bilinen ve buldukları coğrafyadaki yer adlarıyla anılan başlıca kültür çevreleri M.Ö. 4000'den MS. 100'e kadar izlenebilmektedir:

- Anav Kültürü (M.Ö. 4000-1000)
- Kelteminar Kültürü (M.Ö. 3000)
- Afanesyev Kültürü (M.Ö. 3000-1700)
- Andronovo Kültürü (M.Ö. 1700-1200)
- Karasuk Kültürü (M.Ö. 1200-700)
- Tagar ve Taştık Kültürü (M.Ö. 700-100)

4. Harita: Orta Asya Uygarlığı

Anav Kültürü

Anav, Batı Türkistan'da Aşkabad'ın (Türkmenistan) yakınındadır .

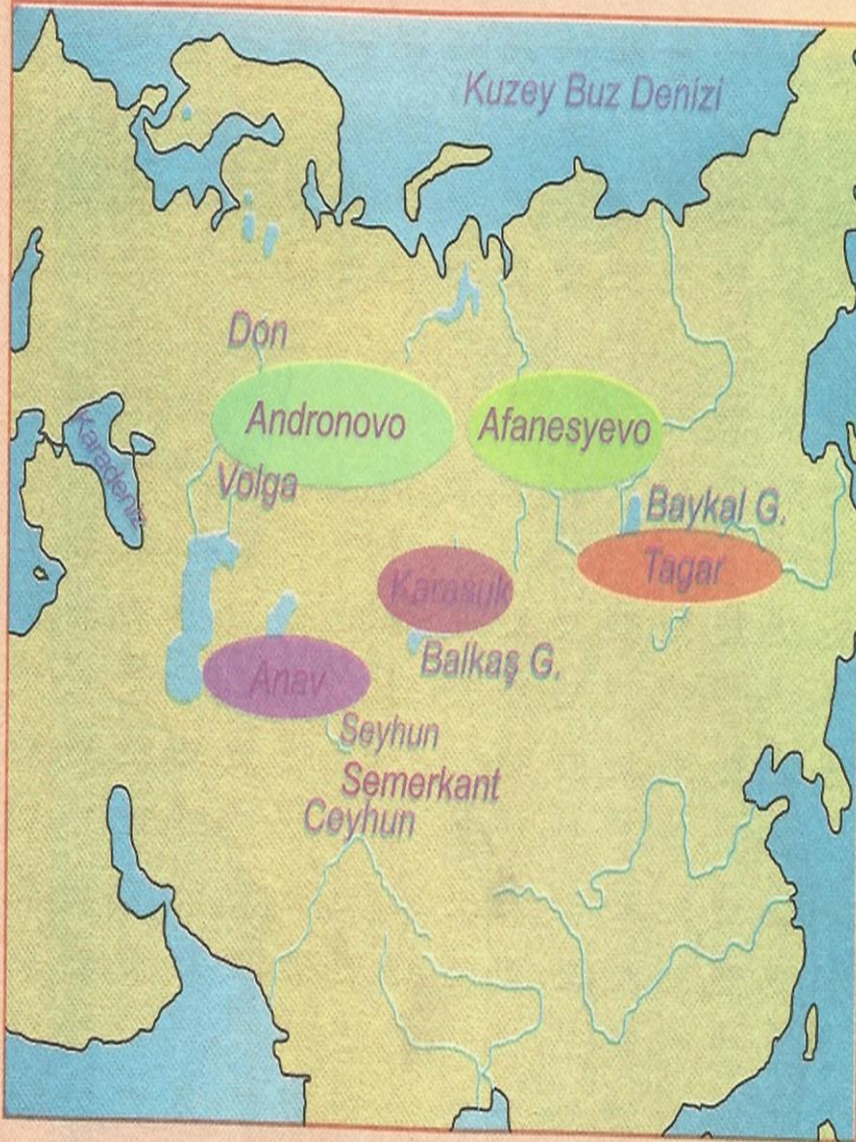
Anav'da yapılan kazılarda, MÖ 4500 yıllarına uzanan kalıntılar bulunmuştur.

Bu dönem insanların tarım ve hayvancılıkla uğraştıkları, dokuma, seramik, madenden araçlar ve süs eşyaları yaptıkları anlaşılmıştır.

Anav'da çıkan kalıntılar içinde, Türkmen dokumalarında görülen işlemlerle bezenmiş seramik parçaları ve süs eşyaları ilgi çekicidir.

Afanesyevo Kültürü

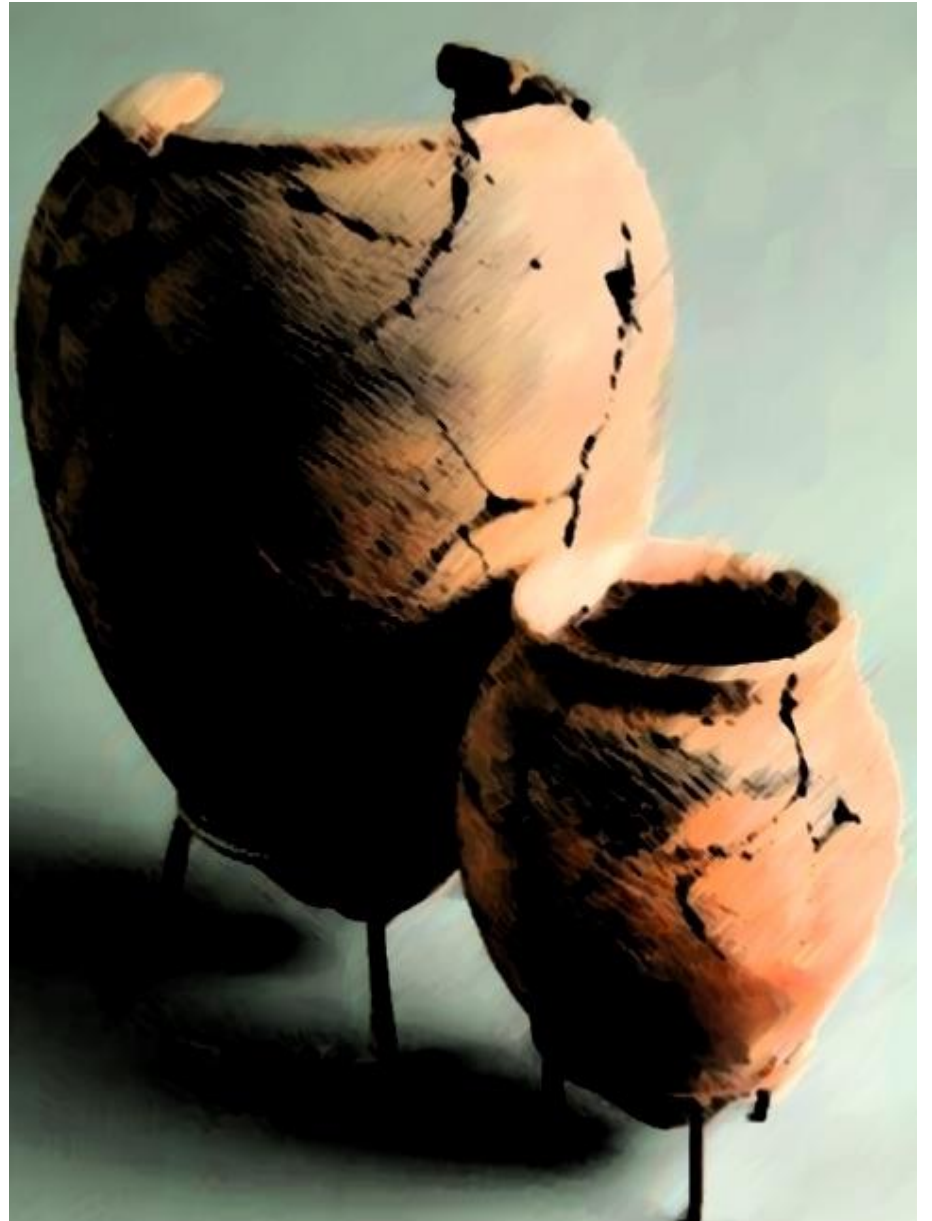

Arkeolojik çalışmalarda,

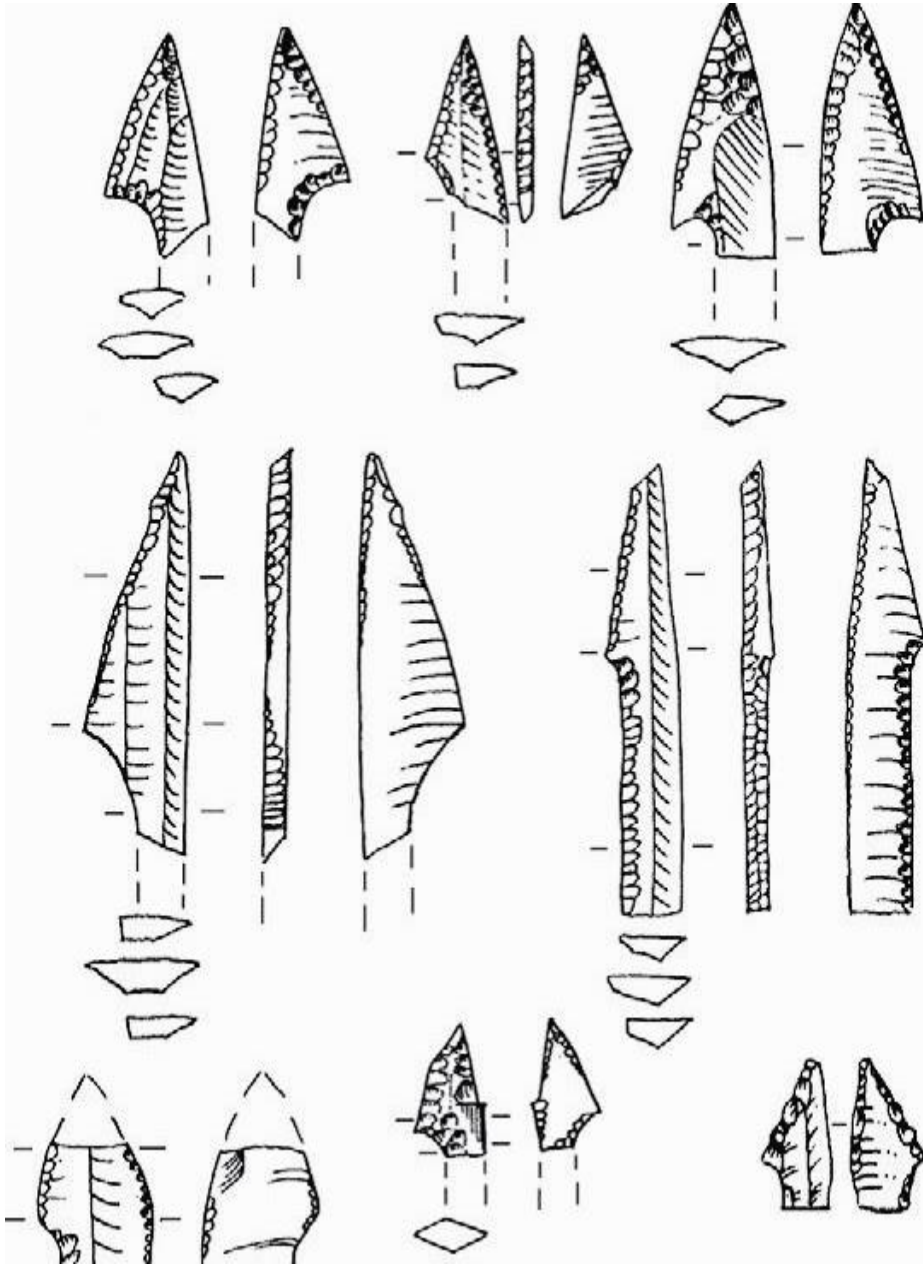
- kemik iğneler,
- çakmak taşından yapılmış ok uçları,
- bakır bıçak ve küpeler,
- kırmızı ve beyaz bantlı sade çömlekler,
- maden işlemeli kap kacak ve çeşitli aletler,
- at ve koyun besiciliğine işaret eden çeşitli bulgu ve kalıntılar bulunmuştur.

M.Ö. 46'dan itibaren bu bölgenin Yenisey Nehri ile Altay Dağları arasındaki kısmı Kırgızların ana yurdu olmuştur.

Kelteminar Kültürü

Türklerin en eski çağlardan beri yurt edindikleri Aral Gölü çevresindeki "Kelteminar" isimli yörede tespit edilen kalıntılar, bu bölgenin adıyla anılmıştır.

Bu bölgenin insanı balıkçılık ve avcılıkla uğraşmıştır.

Image Landsat

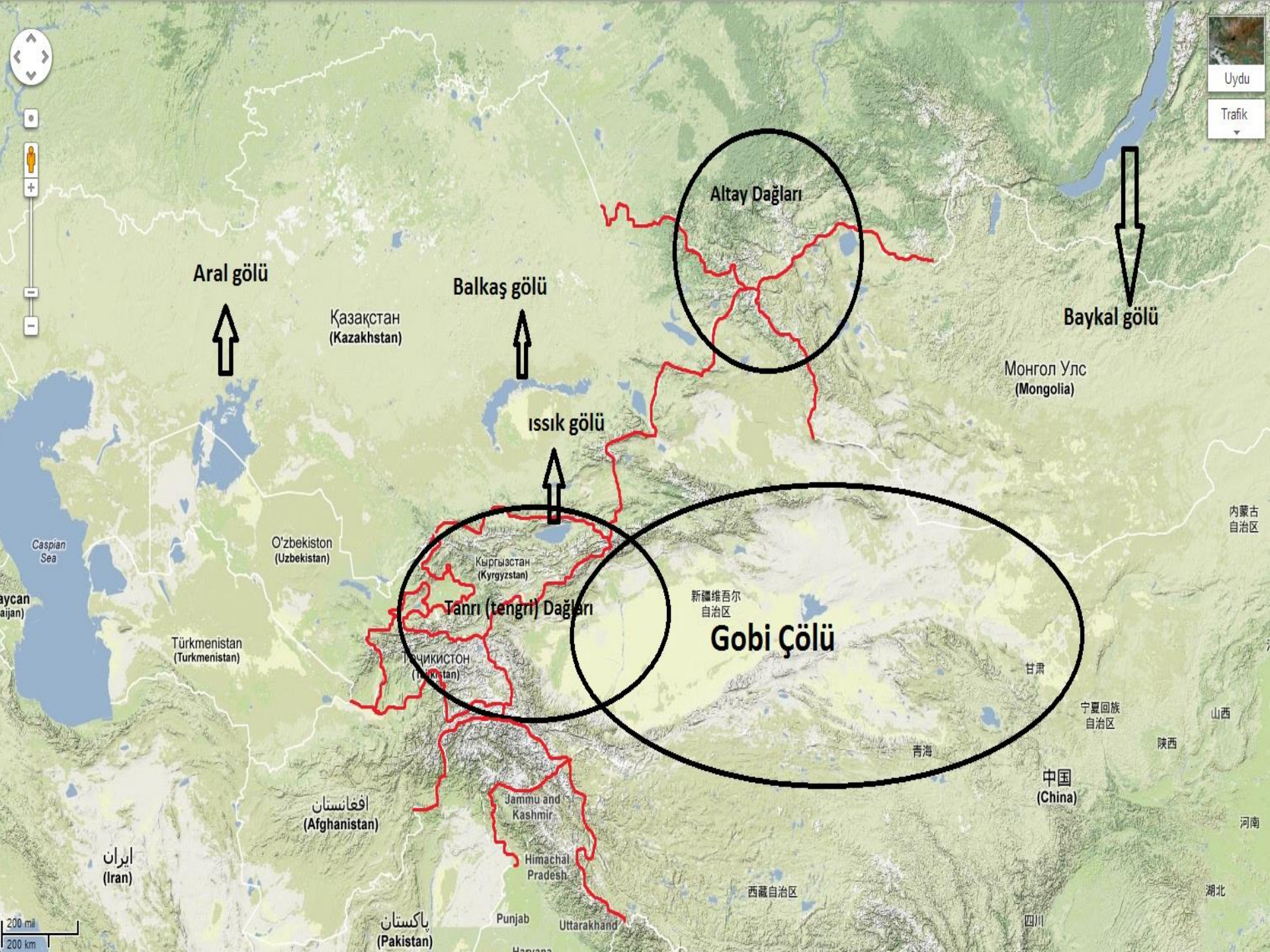
Data SIO, NOAA, U.S. Navy, NGA, GEBCO

Google earth

Andronovo Kùltürü

- Altay-Tanrı dağları, Güney Sibirya ve Hazar'ın doğusuna kadar uzanan bölgede gelişen Orta Asya Türk kültür çevresi.
- Afanasyevo Kùltürü'ne benzeyen ve daha ileri bir seviyeye ulaşan kültürde bakır araçların yanı sıra tunç ve altından araçlara da rastlanmıştır.
- Eşyalarını hayvan figürleri ile süsleyen bu kültür atı evcilleştirmiştir.

Aral gölü

Қазақстан
(Kazakhstan)

Balkaş gölü

Issık gölü

Altay Dağları

Baykal gölü

Монгол Улс
(Mongolia)

Ўзбекистон
(Uzbekistan)

Кыргызстан
(Kyrgyzstan)

Танrı (tengri) Dağları

新疆维吾尔
自治区

Gobi Çölü

Türkmenistan
(Turkmenistan)

Тоҷикистон
(Tajikistan)

甘肃

宁夏回族
自治区

山西

陕西

中国
(China)

河南

افغانستان
(Afghanistan)

Jammu and
Kashmir

Himachäl
Pradesh

西藏自治区

湖北

ایران
(Iran)

پاکستان
(Pakistan)

Punjab

Uttarakhänd

四川

200 mil
200 km

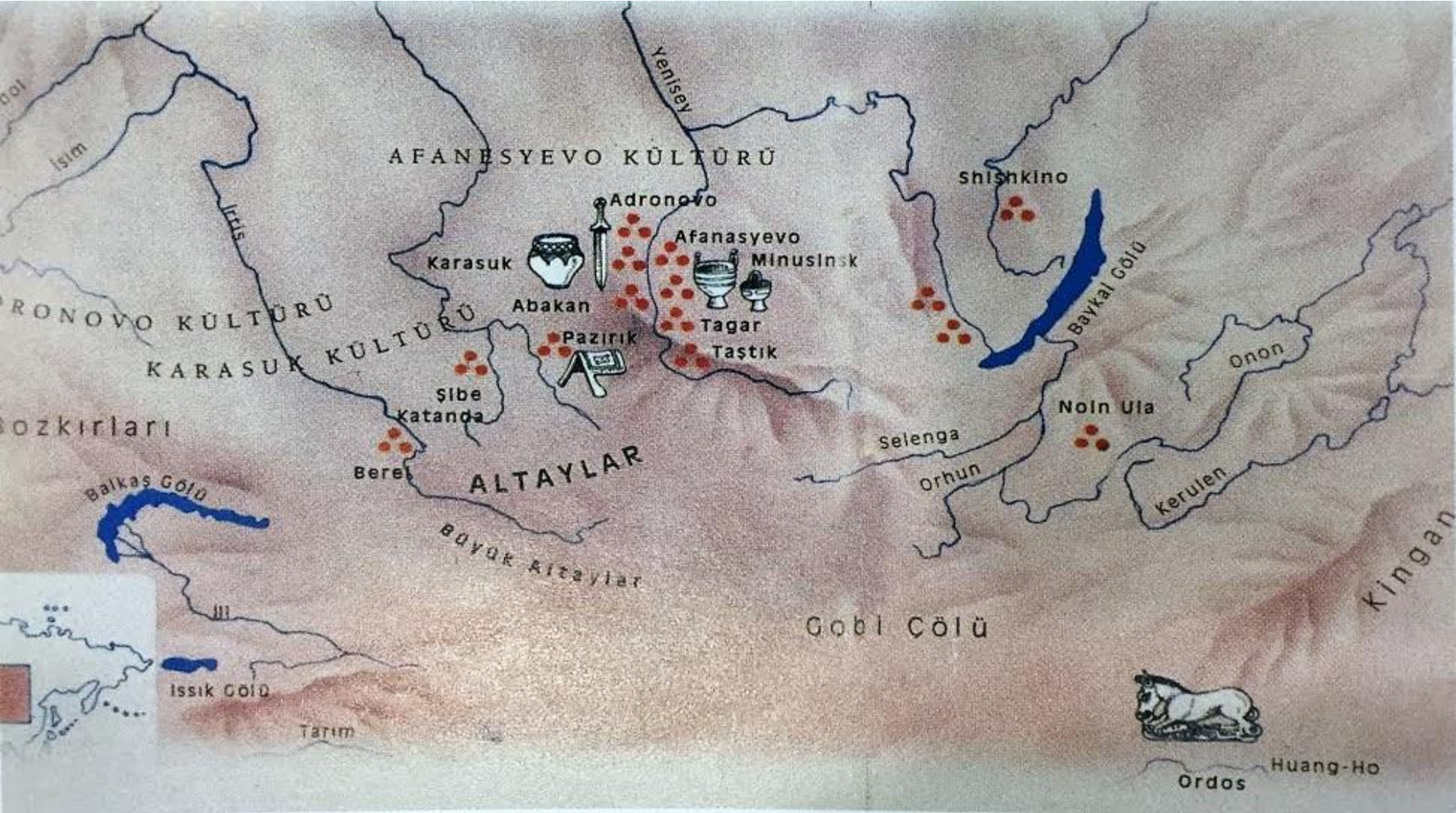
Uydu
Trafik

Karasuk Kùltürü (M.Ö. 1200-700)

- Bu kùltür adını Yenisey ırmağının kollarından biri olan Karasuk nehrinden almıştır.
- Orta Asya uygarlığında demir ilk defa bu bölgede işlenmiştir.
- Keçeden dokunan çadırlarla örtülü dört tekerlekli arabaların kullanıldığı yapılan kazılar sonucunda tespit edilmiştir.

Tagar ve Taştık Kültürü (M.Ö. 700-100)

En gelişmiş Orta Asya Kültürü olarak kabul edilir.

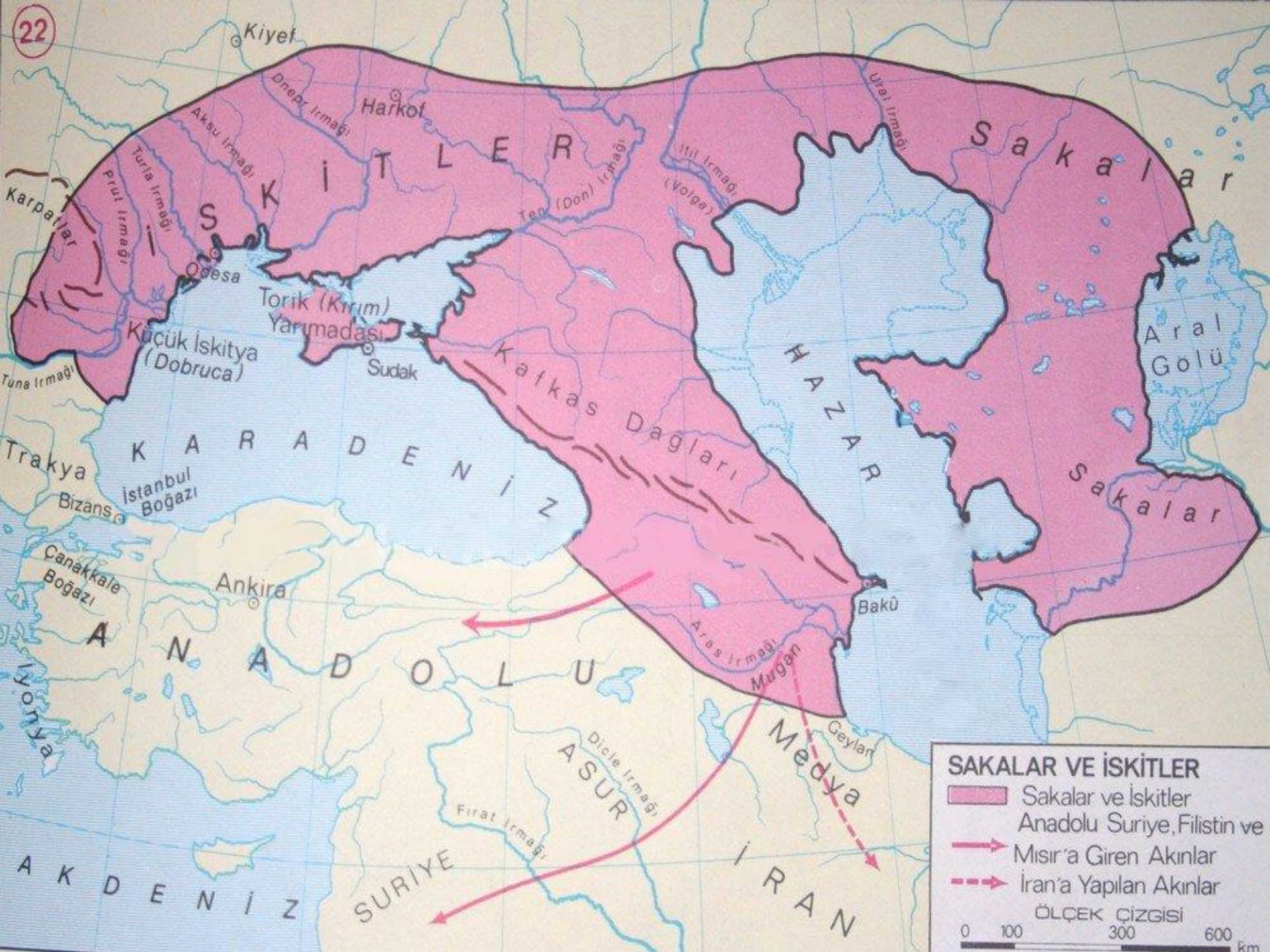
Abakan bölgesinde yapılan kazılarda Tagar kültürüne ait ok uçları, iğne, bilezik, küpe, tarak vb. eşyalar bulunmuştur.

İskitler M.Ö 700 -.....??

- İskitler Anadolu'ya ilk akın yapan Türk topluluğudur.
- Savaşçı bir topluluk olan İskitler, Kafkasya üzerinden Anadolu'ya seferler yapan Medlerle birleşerek Urartu Devleti'ni yıkmış, Suriye'yi geçerek Mısır'a kadar ilerlemişlerdir.
- İskit - Pers savaşları İskitlerin Alp Er Tunga, İranlıların da Şehname destanlarına konu olmuştur.
- Konar-göçer bir yaşam tarzını benimseyen İskitler çadır şekline getirilmiş arabalar içinde yaşamış, hayvancılıkla uğraşmışlardır.

SAKALAR VE İSKİTLER

- Sakalar ve İskitler
- Anadolu Suriye, Filistin ve
- Mısır'a Giren Akınlar
- İran'a Yapılan Akınlar

ÖLÇEK ÇİZGİSİ

0 100 300 600 km

Bütün antik kaynaklar İskitlerin/Sakaların savaşçı ve güçlü bir kavim olduklarını ve at üstünde silah atan ilk kavim olduklarını vurgulamaktadırlar.

İskitlerin çağdaşları olan Keltler, Persler ve Traklardan üstün savaşçılar oldukları "atlı okçular" "hayalet atlılar" gibi belirgin sıfatlarla anlatılmıştır.

İskitler M.S. II. yüzyıl sonlarına doğru zayıflayarak Hunların ve diğer kavimlerin arasına karışmışlardır.

Bugünkü Yakut Türkleri İskitler'in torunları olarak kabul edilir.

Tarihte önemli rol oynayan ilk Türk topluluğu İskitler (Saka) dir.